

Apel do Radnych Miasta Krakowa w sprawie Strefy Czystego Transportu w Krakowie

My niżej podpisani apelujemy o wprowadzenie Strefy Czystego Transportu w Krakowie, która zapewni niezbędną poprawę jakości powietrza w mieście, pozwalając chronić zdrowie i życie mieszkańców i mieszkańek miasta, w tym dzieci, chorych i osób starszych. Jednocześnie apelujemy do władz Krakowa o przedstawienie kompleksowego planu rozwoju transportu publicznego (w tym aglomeracyjnego), który będzie wprowadzany wraz z wdrażaniem Strefy.

Pomimo znacznej poprawy jakości powietrza w Krakowie na przestrzeni ostatnich 10 lat, która nastąpiła dzięki wprowadzeniu przez miasto zakazu palenia węglem i drewnem, stężenia dwutlenku azotu wciąż znacząco przekraczają normy ustanowione przez Światową Organizację Zdrowia (WHO). Przykładowo, **roczne stężenie NO₂ odnotowane w 2024 r. na stacji pomiarowej przy Alei Krasińskiego przekroczyło wytyczne WHO ponad czterokrotnie**¹. Jest to jedno z najwyższych stężeń ze wszystkich stacji mierzących NO₂ w Polsce. Wysokie stężenia występują też w innych dzielnicach miasta². Główną przyczyną tak wysokiego zanieczyszczenia krakowskiego powietrza dwutlenkiem azotu jest transport drogowy – odpowiada za około 80% stężenia NO₂ przy ciągach komunikacyjnych oraz za niemal 70% na obszarach oddalonych od nich³.

Zanieczyszczenia komunikacyjne mają negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców, w tym zdrowie dzieci. Długotrwałe oddychanie powietrzem o podwyższonym stężeniu NO₂ zwiększa ryzyko zachorowania na **astmę** nawet o 10-17%. Wysokie stężenia NO₂ zwiększają również ryzyko wystąpienia **ostrych infekcji górnych dróg oddechowych u dzieci** – nawet o 9% dla stężenia wyższego o 10 µg/m³. Badania epidemiologiczne potwierdzają także wzrost ryzyka wystąpienia zgonu z powodu **zapalenia płuc lub oskrzeli**⁴. Psychologowie z Uniwersytetu Jagiellońskiego ustalili, że oddychanie powietrzem o wysokim stężeniu dwutlenku azotu zmniejsza zdolności kognitywne dzieci w zakresie potrzebnym do zapamiętywania i rozumienia⁵. Badania Śląskiego Uniwersytetu Medycznego dowodzą, że wyższe stężenia NO₂ powodują **częstsze występowanie nagłych stanów sercowo-naczyniowych, np. zawałów czy udarów mózgu i zgonów z tych powodów**⁶.

Dalsza poprawa jakości powietrza w Krakowie wymaga znaczącego ograniczenia emisji pochodzących z ruchu samochodowego. Strefa Czystego Transportu jest rozwiązaniem, które pozwala się skupić na tych autach, które emitują najwięcej zanieczyszczeń - a więc szczególnie starszych samochodach z silnikiem Diesla, pozostawiając jednocześnie możliwość korzystania z aut, w tym starszych, o ile będą to samochody benzynowe. Takie rozróżnienie wynika z faktu, że starsze auta z silnikiem Diesla emitują znacznie więcej tlenków azotu jak i pyłów. Przykładowo, samochody z silnikiem Diesla z normą Euro 4 (wyprodukowane w latach 2005-2009) mają średnio aż 4-krotnie wyższą emisję tlenków azotu i aż 19-krotnie wyższą emisję pyłów niż auta silnikiem benzynowym o analogicznej normie⁷. Dlatego SCT powinno skupiać się przede wszystkim na **ograniczeniu ruchu starszych samochodów z silnikiem Diesla - poniżej normy Euro 6**, gdyż dopiero od tej normy emisje NO₂ z samochodów z silnikiem Diesla są niższe (3-2 krotnie niższe niż starszych aut z silnikiem Diesla).

Jednocześnie apelujemy aby przyjąć rozwiązania umożliwiające dojazd do placówek medycznych położonych w obrębie SCT. Wraz z wdrażaniem SCT miasto powinno przedstawić plan **intensywnego rozwoju transportu publicznego**, szczególnie na obszarach oddalonych od centrum Krakowa oraz w ramach dojazdu do miasta z otaczających gmin, polegający zarówno na zwiększeniu ilości kursów i ich finansowania, przyspieszenia przejazdu autobusów i tramwajów oraz organizacyjnym i finansowym zaangażowaniu miasta Kraków w rozwój kolei.

Apelujemy o ochronę zdrowia mieszkańców, w tym grup najbardziej narażonych: dzieci, chorych i osób starszych!

¹ W 2024 roku stężenia NO₂ na stacji przy al. Krasińskiego wyniosły 45 µg/m³, a na pozostałych stacjach, przy ul. Bujaka i Bulwarowej odpowiednio 25 µg/m³, 21 µg/m³. Norma Światowej Organizacji Zdrowia, przyjęte ze względu na ochronę zdrowia, wynosi 10 µg/m³.

² Pomiary stężeń dwutlenku azotu w Krakowie wykonane przez Polski Alarm Smogowy pokazały, że w żadnej z 44 lokalizacji pomiarowych nie została spełniona norma WHO dla stężenia tego zanieczyszczenia, wynosząca 10 µg/m³. Tylko w 3 lokalizacjach została spełniona norma nowej dyrektywy powietrznej – 20 µg/m³ – która wejdzie w życie w 2030 roku. Obecna norma stężeń – 40 µg/m³ – została spełniona jedynie w 28 lokalizacjach.

³ <https://www.nik.gov.pl/plik/id,23218,vp,25925.pdf>,

https://powietrze.malopolska.pl/wp-content/uploads/2023/12/Zalacznik-nr-2-do-uchwaly-Nr-LXXV_1102_23-z-dn-20-listopada-2023.pdf

⁴ <https://healpolonia.pl/aktualnosci/jak-dwutlenek-azotu-wplywa-na-zdrowie-nowy-przeglad-naukowy/>

⁵ https://www.uj.edu.pl/wiadomosci/-/journal_content/56_INSTANCE_d82IKZvhit4m/10172/152907308

⁶ <https://ppm.sum.edu.pl/info/phd/SUM97d30efeb80d4db8b309d3bd700d711a/>

⁷ Characterization of real-world motor vehicle emissions in Krakow, OPUS Remote Sensing Europe, 2020

Podpisy organizacji:

1. Krakowski Alarm Smogowy
2. Stowarzyszenie Akcja Ratunkowa dla Krakowa
3. Fundacja Kraków Miasto Przyszłości
4. Stowarzyszenie Kraków Miastem Rowerów
5. Inicjatywa Tramwaj na Mistrzejowice
6. Rodzice dla Klimatu
7. Fundacja Otwarty Plan
8. Polskie Klub Ekologiczny Okręg Małopolski
9. Fundacja Frank Bold
10. Stowarzyszenie Koalicja Ruchów Krakowskich "Wspólnie dla Miasta"
11. Stowarzyszenie Funkcja Miasto
12. Strajk dla Ziemi - Earth Strike - Kraków
13. Fundacja Czerwony Krakowiak
14. Towarzystwo Na Rzecz Ochrony Przyrody
15. Fundacja Dzieci w Naturę
16. Pieszy Kraków - inicjatywa społeczna
17. Inicjatywa Aktywni Mieszkańcy osiedla Centrum D
18. Fundacja na rzecz wspólnot lokalnych "Na miejscu"
19. Fundacja Przestrzeń do życia
20. Stowarzyszenie Wspólne Podgórze
21. Fundacja Czas Wolny
22. Clean Cities Campaign
23. Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA
24. Stowarzyszenie Lepsze Miejsce
25. HEAL Polska
26. Fundacja Greenpeace Polska
27. Fundacja Europejskie Centrum Czystego Powietrza
28. Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA
29. Fundacja Zielony Instytut
30. Fundacja "Rozwój TAK-Odkrywki NIE" (RT-ON)
31. Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju
32. Ekoworyborca
33. Instytut Ekologii Akustycznej / ORION Organizacja Społeczna
34. Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki
35. Warszawski Alarm Smogowy
36. Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi
37. Fundacja WWF Polska
38. Klub Gaja
39. Fundacja Rodzic w mieście
40. Koalicja Klimatyczna
41. Polskie Stowarzyszenie Nowej Mobilności
42. Polska Zielona Sieć